

A stakeholderek óvoda–iskola átmenettel kapcsolatos nézeteit vizsgáló nemzetközi tanulmányok szisztematikus áttekintése

Gyurcsik Anita

Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Doktori Iskola

A koragyermekkor egyik legkritikusabb időszaka az óvodából iskolába való átmenet (pl. Margetts, 2004). Jól ismert, hogy a stakeholderek (az óvoda–iskola átmenet során érintett egyes szereplők pl. pedagóguscsoportok, szülők) óvoda–iskola átmenettel kapcsolatos nézeteinek, vélekedésének megismerésével az óvoda–iskola átmenet segíthető, megkönnyíthető (pl. Correia & Marques-Pinto, 2016). Ezért a munkám célja a stakeholderek óvoda–iskola átmenettel kapcsolatos nézeteit, vélekedését feltáró kutatások szisztematikus áttekintése.

Az alapfogalmak áttekintése

A **koragyermekkor** a születéstől a 8 éves korig terjedő időszak, melynek során a már kialakult funkciók, cselekvéses formák megszilárdulnak és továbbfejlődnek. Erre az időszakra nagymértékű testi, kognitív, társas-érzelmi, illetve nyelvi fejlődés jellemző (Alexander et al., 1988).

A koragyermekkorban zajlanak különböző **átmenetek**, melyek a nevelés-oktatás egyik szintjéről a másikra való váltást, az egyik környezetből a másikba kerülést jelentik (Fabian, 2007). A koragyermekkor legkritikusabb átmenete az **óvodából iskolába való átmenet** (Margetts, 2004), mely a különböző országok eltérő iskolakezdési szabályozása révén az ötéves és a hét-nyolc éves kor közötti időszakot öleli fel (OECD, 2014).

Britto (2012) tanulmánya kiemeli, hogy az óvoda–iskola átmenet három folyamat eredménye: (1) új tanulási környezetbe lépnek a gyerekek és alkalmazkodnak azokhoz; (2) a formális oktatással megtanulnak együttműködni a családok; illetve (3) az iskolák lépéseket tesznek a gyerekek iskolai életbe történő bevezetésére.

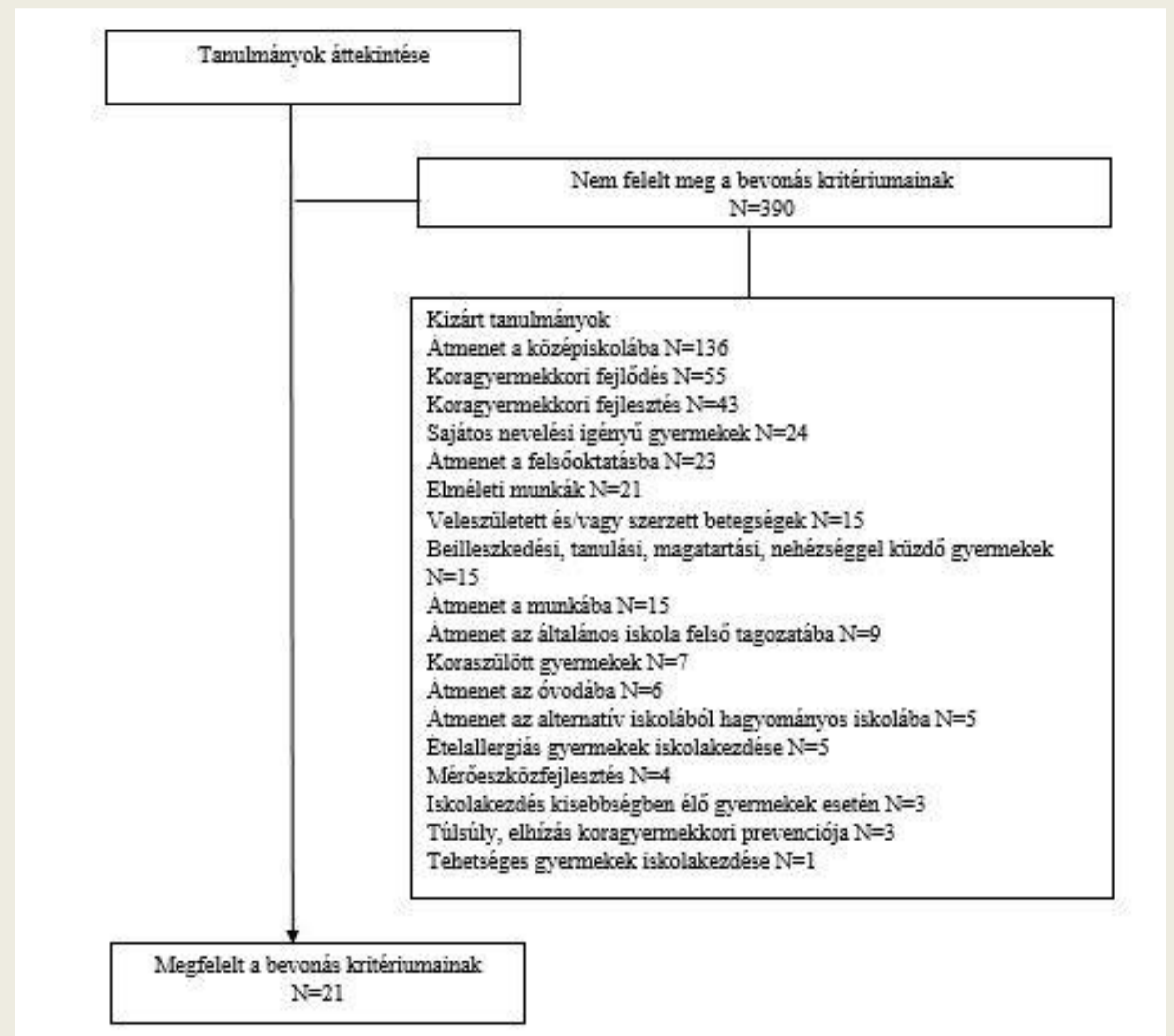
Az **iskolaérettség** összetett fogalom, eltérő meghatározásait olvashatjuk a szakirodalomban, ugyanakkor a különböző tanulmányok egyetértenek abban, hogy a sikeres iskolakezdést több, egymással szorosan összefüggő terület határozza meg.

A kutatások kiválasztási folyamata

A kutatások azonosításához az Eric, a Scopus és a Web Of Science adatbázisában kerestem. A keresés során az alábbi keresőkifejezéseket használtam: „kindergarten school transition”; „transition into primary school”; „transition to school”; „starting school”; „beliefs concerning school transition”. A keresés során 2016 január 1 és 2020 szeptember 30 között bírálati rendszerű folyóiratokban megjelent angol nyelvű tanulmányokat kerestem.

Adatbázis	Keresőkifejezés				
	„kindergarten school transition”	„transition into primary school”	„transition to school”	„starting school”	„beliefs concerning school transition”
ERIC	2	2	224	53	1
Scopus	1	3	104	78	1
Web of Science	0	1	95	81	0
Összesen	3	6	423	212	2

A duplumok eltávolítását követően 411 publikáció maradt. Majd az absztraktok elolvasásával kiszűrtem azokat a tanulmányokat, amelyek nem feleltek meg a kiválasztási kritériumoknak. Azok a tanulmányok kerültek kiválasztásra, melyek olyan empirikus munkát mutatnak be, melyek a stakeholderek nézeteit, vélekedését tárják fel a normál fejlődési ütemű gyermekek óvoda–iskola átmenetével kapcsolatban.

Az elemzési szempontok

1. Mely országban történt az adatfelvétel?
2. Az óvoda–iskola átmenet mely szakaszában történt az adatfelvétel?
3. Az óvoda–iskola átmenet mely kérdésének a megismerését célozzák?
4. Kik körében gyűjtöttek adatokat?
5. Milyen módszerekkel történt az adatgyűjtés?
6. Milyen főbb eredményeket kaptak?

Főbb eredmények

Az adatfelvétel helye

Ország	Kötelező-e az óvodai nevelés	Iskolakezdési életkor	Az első osztályt megkezdők százalékos aránya életkor szerint	
			5 év	6 év
Ausztrália	Nem	5	86	100
Ausztria	Igen	6	0	59
Egyesült Államok	Nem	6	5	77
Egyesült Arab Emírségek*	Nem	6	n.a.	n.a.
Egyesült Királyság	Nem	5	97	98
Észtország	Nem	7	0	14
Finnország	Igen	7	0	1
Görögország	Igen	6	0	96
Horvátország	Igen	6	0	96
Írország	Nem	5	99	100
Kína**	Nem	6	n.a.	n.a.
Németország	Nem	6	0	64
Norvégia	Nem	6	0	100
Portugália	Nem	6	0	96
Szlovénia	Nem	6	9	93

Megjegyzés: n.a.=nincs adat; *UNESCO (2010) ** Education Bureau (2016)

Az adatfelvétel ideje

Három csoport rajzolódott ki: (1) az óvodai nagycsoport végén és az iskolakezdést követő néhány hónapban; (2) az óvoda nagycsoport végén; valamint (3) az iskolakezdést követő időszakban történő adatfelvétel.

A vizsgált minta jellemzése

A feltárt kutatások többsége gyermekek körében gyűjtött adatokat. Ezt követően gyakori még az óvodapedagógusok és a tanítók nézeteinek együttes vizsgálata. Kisebbségben jelenik meg csak a szülők nézeteinek vizsgálata. Legkevésbé jellemző (1) csak az óvodapedagógusok vélekedésének vizsgálata, (2) az óvodapedagógusok, a tanítók és a szülők nézeteinek együttes feltárása; (3) a tanítók és a szülők vélekedésének együttes vizsgálata; valamint (4) a szülők és gyermekek nézeteinek együttes megismerése.

A szülők esetén leginkább az édesanyák vettek részt a kutatásokban, amit a legtöbb szerző a kutatás korlátjaként kezel. Több tanulmány (pl. Jeynes, 2015) kiemeli az édesapák kulcsfontosságú szerepét a gyermekek fejlődésében, ezért a körükben is érdemes lehet adatokat gyűjteni.

Az elemzésbe emelt tanulmányok mintaelemszámát tekintve látható, hogy a kisebb elemszámtól (pl. Correia & Marques-Pinto, 2016) a nagymintás elemszámig (pl. Besi & Sakellariou, 2019) változó a kutatások elrendezése. Nagyjából azonos arányban fordulnak elő kisebb és nagyobb mintás adatfelvételek.

Az alkalmazott módszerek áttekintése

A legtöbb kutatásban a szóbeli kikérdezés segítségével gyűjtöttek adatokat. A kikérdezettek száma szerint a leggyakoribb az egyéni interjú, ugyanakkor néhány kutatásban fókuszcsoporthoz tartozó interjúkat is készítettek. Formai szempontból a leggyakoribb a félig strukturált interjú; csak néhány kutatásban végeztek strukturált és/vagy strukturálatlan kikérdezést. Egy kutatásban (Miller, 2016) megjelent a fotóinterjú módszere.

A gyermekek nézeteit, tapasztalatait vizsgáló kutatások közül kettő (Wong, 2016a; 2016b; Kaplun, 2019) a gyermekek rajzaira építve kezdeményezett beszélgetést a gyermekekkel.

A feltárt témakörök áttekintése

A kutatások céljainak áttekintése során hat fő vizsgált témakört azonosítottam. Ezek közé tartozik gyakorisági sorrendben (1) az iskolakezdéshez szükséges képességek feltárása; (2) az iskolakezdéshez kapcsolódó elképzelések megismerése; (3) együttműködés, kapcsolattartás a stakeholderek között; (4) szülői bevonódás feltárása; (5) az iskolára való felkészülés; illetve (6) az iskolába való beilleszkedés.

Az áttekintett tanulmányok főbb eredményei

Az áttekintésbe emelt tanulmányok egységesen arra az eredményre jutottak, hogy a kikérdezett stakeholderek úgy vélik, hogy a sikeres iskolakezdést több, egymással szorosan összefüggő terület határozza meg. Az áttekintett tanulmányok rámutattak arra, hogy a gyermekek jól érzékelik az óvoda és az iskola közötti főbb különbségeket. A gyermekeknek pozitív és negatív elképzelései is vannak az iskolakezdéssel kapcsolatban. Az áttekintett tanulmányok egyöntetűen arra hívták fel a figyelmet, hogy a stakeholderek között kevésbé jellemző szoros, partnerségen alapuló együttműködés és kapcsolattartás. A kutatások eredményei arra is rámutattak, hogy a szülők eltérően látják, hogy hogyan tudnak bevonódni az iskola életébe. Továbbá a szülők eltérő módon próbálják felkészíteni a gyermeküket az iskolakezdésre. A kutatások eredményei arra hívták még fel a figyelmet, hogy a szülők túlnyomó többsége úgy gondolja, hogy jól alkalmazkodott ahhoz, hogy a gyermeke iskolás lesz, illetve a szülők emlékei szerint a gyermekek számára nem okozott komolyabb nehézséget az óvodából iskolába való átmenet.